

Huomioi toimintarajoitteiset lapset ja nuoret hyvinvointikertomuksessa

MITÄ?

Toimintarajoitteiset lapset ja nuoret huomioitava palveluissa

Toimintarajoitteiset lapset ja nuoret ovat haavoittuva ryhmä, joka on huomioitava hyvinvointikertomuksessa. Osalle heistä kasautuu monia hyvinvointia ja kasvuympäristön turvallisuutta vaarantavia tekijöitä. Siksi palvelut on kohdennettava tarkasti.

Hyvinvoivasta nuoresta kasvaa tutkimusten mukaan hyvinvoiva aikuinen. Inhimillistä ja yhteiskunnallista tappiota voidaan minimoida, kun ehkäistään toimintarajoitteisten lasten ja nuorten syrjäytymistä jo varhaisessa vaiheessa.

Vakavasti toimintarajoitteisia nuoria on paljon: Kouluterveyskyselyyn 2017 vastanneista nuorista noin 14 prosenttia ilmoitti, että hänellä on vähintään yksi vakava toimintarajoite. Todennäköisesti osuus on vieläkin suurempi, sillä tarkastelussa ei ollut mukana selkolomakkeisiin vastanneita nuoria. Vakava toimintarajoite tarkoittaa, että ei pysty tai on paljon vaikeuksia näkemisessä, kuulemisessa, kävelemisessä, muistamisessa, oppimisessa tai keskittymisessä.

MIKSI?

Toimintarajoitteiset lapset ja nuoret muita haavoittuvampia

Suomen ratifioimat kansainväliset lapsen oikeuksia (LOS) ja vammaisten henkilöiden oikeuksia (CRPD) koskevat yleissopimukset velvoittavat varmistamaan lasten ja nuorten sekä vammaisten oikeuksien toteutumisen yhdenvertaisesti sekä edistämään heidän mahdollisuuksiaan osallisuuteen ja palveluihin. YK:n ihmisoikeussopimukset velvoittavat huomioimaan erityisesti heidät, jotka ovat haavoittuvaisia useamman kuin yhden ominaisuuden perusteella: esimerkiksi vammainen ja lapsi.

Vammaisten lasten ja nuorten kokemasta syrjinnästä ja epäkohdista tarvitaan tutkimustietoa ja tilastoja, jotta kokemukset tulisivat näkyviksi ja niihin voitaisiin puuttua. THL:n kouluterveyskyselyn löydöksissä näkyy hälyttävästi toimintarajoitteisten nuorten haavoittuvuus. Heidän tilanteensa on monen indikaattorin osalta huonompi kuin muilla nuorilla. Siksi heidän moniperusteinen haavoittuvuutensa sekä tuki- ja palvelutarve on huomioitava läpileikkaavasti myös hyvinvointikertomuksissa.

MITEN?

Huomioi keskeiset kysymykset hyvinvointikertomuksessa

Toimintarajoitteisiin lapsiin ja nuoriin on kiinnitettävä huomioita erityisesti seuraavan sivun kuviossa listattujen hyvinvointikertomuksen minimitietosisältökysymysten kohdalla. Niiden osalta kuntakohtaisen tilanteen voi poimia THL:n kouluterveyskyselyn vastauksista. Ne auttavat kuvaamaan hyvinvointikertomukseen toimintarajoitteisten nuorten tilanteen kunnassa sekä määrittelemään palvelutarpeen ja toimenpiteet.

Syventävää tietoa

Kouluterveyskyselystä nousi esille huolestuttavia tuloksia toimintarajoitteisista nuorista:

- He ovat muita harvemmin tyytyväisiä elämäänsä, heillä on vähemmän osallisuuden kokemuksia ja he tuntevat useammin yksinäisyyttä.
- Muihin nuoriin verrattuna nelinkertainen todennäköisyys kokea terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi.
- Muihin verrattuna kuusinkertainen todennäköisyys kokea kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta.
- Pitävät koulunkäynnistä muita vähemmän ja muihin verrattuna lähes kuusinkertainen todennäköisyys kärsiä koulu-uupumuksesta.
- Toimintarajoitteisilla nuorilla oli muihin nuoriin verrattuna kolminkertainen todennäköisyys kokea, että he eivät ole tärkeä osa luokkayhteisöä.
- Kokevat kaksinkertaisella todennäköisyydellä fyysistä uhkaa sekä kolminkertaisella todennäköisyydellä syrjivää kiusaamista tai seksuaalista väkivaltaa.

**Selvitä
toiminta-
rajoitteisten
nuorten tilanne
ainakin näiden
kysymysten
osalta**

• Ei ole päässyt kouluterveydenhoitajalle tai koulukuraattorille lukuvuoden aikana yrittämisestä huolimatta	• Vähintään tunnin päivässä liikkuvat	• Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa
• Oppilaitoksen fyysiset työolot häirinneet opiskelua	• Käyttää päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta	• Tuntee itsensä usein yksinäiseksi
• Terveystarkastus toteutuu lapsella tai nuorella laadukkaasti	• Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista	• Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä
• Ylipaino	• Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi	• Tuntee itsensä osalliseksi
• Ei syö koululounasta viitenä päivänä viikossa	• Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	• Kokenut vanhempien fyysistä väkivaltaa vuoden aikana
		• Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa

Onko kuntanne palveluissa huomioitu poikkihallinnollisesti toimintarajoitteiset lapset ja nuoret:

• Esteettömyyden ja saavutettavuuden suunnittelussa ja toteutuksessa lasten ja nuorten elinympäristöissä	• Vammaispalveluissa yksilöllisesti (esim. nuorten henkilökohtainen apu ja kuljetuspalvelut)	• Leikkipaikoissa
• Kouluissa ja päiväkodeissa	• Kulttuuri- ja liikuntapalveluissa	• Nuorisotoiminnassa
• Mielenterveyspalveluissa	• Harrastustoiminnassa ja -paikoissa	• Kunnalliseen vaikuttamiseen osallistumisessa
• Terveydenhuollossa ja neuvolassa		

Tavoitteena tulisi olla, että toimintarajoitteiset lapset ja nuoret pääsevät osallistumaan yhdenvertaisesti muiden lasten ja nuorten kanssa ja seurassa.